

Guy Standing: “El precariat és la nova classe del capitalisme global. A Espanya és un 40% de la població”

David Casassas i Iolanda Parra

A **Guy Standing** (Gran Bretanya, 1948) se'l considera el **pare del concepte 'precariat'**, amb el qual es refereix a una nova classe social caracteritzada per la inestabilitat i la inseguretat. Cofundador de la Xarxa Mundial per a la Renda Bàsica, va treballar 30 anys a l'Organització Internacional del Treball (OIT), on va crear l'Índex del Treball Decent -ell proposà digne, “odio la paraula decent”, però li van canviar-. Actualment es dedica a la docència universitària a la Universitat de Londres i a la redacció de llibres que l'han fet cèlebre arreu. Primer amb '**El precariado. Una nueva clase social**' i el més recent 'El precariado. Una carta de derechos'.

Se li reconeixen trets de professor, ja que s'explica per punts i clarament, anant més enllà de la pregunta. Entre opinions sobre el laborista Jeremy Corbyn i Owen Jones, relata abans de l'entrevista com el dia que el va trucar Noam Chomsky per felicitar-lo per la seva primera obra sobre el precariat, pensava que algun amic li feia una broma. Creu que el seu millor llibre, no traduït al català o castellà, és '[Work after globalisation](#)'. Ens va visitar per tancar la darrera edició del [curs de Drets Socials organitzat per l'Observatori DESC](#).

Aquí podeu veure la seva [conferència íntegra al CCCB](#) en què proposava una carta de drets per al precariat del segle XXI.

El capitalisme sempre ha suposat precarietat, desposseïció, falta de control de les nostres vides... Les classes treballadores sempre han comptat amb grups especialment 'precaris'. Quina és la gran novetat per parlar de 'precariat'? Què diferencia el precariat del proletariat? Calia una nova etiqueta?

Cada transformació ha generat una estructura de classes diferent. La transformació global que estem experimentant actualment, una construcció dolorosa d'un sistema de mercat global, provoca una fragmentació nova. En aquest procés, alguns fragments de classe que estan aquí, en l'espectre de rendes més alt, la plutocràcia, que és el 0.1%, guanya del capital i de rendes del capital. Tot el que té l'elit li ve de diferents formes de capital.

El proletariat, per la seva banda, ha tingut sempre una ocupació estable a jornada completa. Ha estat explotat al lloc de treball en l'horari laboral. És a dir, un règim de temps laboral industrial. Fitxes quan arribes a la fàbrica al matí, fitxes la sortida a la tarda. I et paguen. Tots els estats del benestar, i tots els sindicats, el dret laboral, les negociacions col·lectives, els diàlegs, etcètera, han estat guiats per aconseguir drets per al proletariat. Ara estan reduint-ho tot i alguns cauen al precariat i altres al lumpen. Però abans que defineixi el precariat, cal adonar-se que el precariat és la nova classe del capitalisme global. Què la fa diferent? La defineixen tres característiques.

En primer lloc, té diferents relacions de producció, utilitzant el concepte de Marx, tot i que no cal que siguis marxista per comprendre-ho. S'està habituant, potser obligat, a acceptar una vida de treball inestable com a norma. Per al vell proletariat, la norma era el treball estable. I més important que aquesta temporalitat, és que no tenen una identitat professional. Això és clau. La gent del precariat no pot obtenir una identitat i una narrativa professional. A més, a diferència del vell proletariat, que era explotat en temps laboral i espais laborals, les fàbriques o altres llocs, el

precariat és tan explotat fora de l'espai i el temps de treball com quan s'hi troba dins. Això és completament nou. I en aquest procés, al precariat no se'l remunera per moltes de les tasques que ha de fer. El proletariat fixava i cobrava per les hores que feia, però el precariat ha de fer moltes més coses: reciclatge, networking, caçar feines, omplir informes, fer, esperar... No tenen lleure, treballen. El precariat té una pressió increïble sobre el seu temps. És un fenomen que no té lloc en cap classe obrera prèvia. Com també és novetat que sigui la primera classe de la història que té un nivell d'educació més alt del nivell de feina que ha de fer, això crea una diferència pel que fa a l'autoconsciència.

La segona cosa que fa diferent el precariat en termes de classe és que té diferents relació de distribució, és a dir, que ha de dependre, gairebé completament, dels salaris monetaris. No té accés a cap capital, com sí tenen altres grups, no té accés a beneficis aliens al salari, que podrien modificar el seu treball. No té pensions, no té vacances pagades, no té sanitat pagada... totes aquestes coses a les quals sí accedia el proletariat. És dependent de salaris monetaris que són descendents i volàtils. Què defineix el precariat, doncs? Un aspecte que és únic, únic, únic: sempre està vivint a la vora d'un deute insostenible. Per al precariat el deute és sistèmic, alhora que és el seu sistema d'explotació.

El tercer aspecte que caracteritza el precariat, el que jo crec que més el defineix, més important que els anteriors, és que té relacions diferents amb l'Estat, molt diferents de les que tenia el proletariat. Aquesta és la primera vegada a la història en què una classe social emergent es troba en procés de perdre drets que han estat adquirits per ciutadans del passat. És una transformació extraordinària. Estan perdent totes les cinc formes de drets: civils, culturals, econòmics, socials i polítics. Això no té precedents.

Tot això el converteix en una classe diferent: els suplicants. Per a mi, ser suplicant és la pitjor foto de tot. La resta de classes no eren suplicants. Ara ets un captaire, no tens drets.

“El precariat és enorme a les ciutats de Xina, l'Índia o Corea del Sud, però també a Sudàfrica o el Brasil”

La idea del 'precariat' fa referència a una realitat només europea i nord-americana, el món post-fordista, per exemple, o es pot estendre a tot el món, contemplant el capitalisme industrial de la Xina, l'Índia i els BRICS en general?

Jo no crec en el concepte de nord o sud global, el precariat està creixent a arreu del món. Trobem el precariat més gran en termes absoluts a les ciutats xineses, on hi ha milions de persones amb un alt nivell educatiu que tenen una vida precària. En termes percentuals, probablement on hi ha més precariat és a Corea del Sud. I si vas a ciutats de l'Índia o a Sud-àfrica, a qualsevol país africà, també. Quan vaig anar al Brasil a presentar el meu llibre davant un auditori de 800 persones, tots ho van comprendre. El precariat a Brasil també és gran. És un fenomen global.

Llegint els teus textos s'extreu la impressió que la precarietat és un problema que tenim quan la patim de forma efectiva, però també quan vivim constantment sota l'amenaça de caure-hi. Això permetria dir que grans majories de la població formen part del precariat?

Abans de respondre, vull remarcar que ser del precariat no implica ser una víctima, no ha de ser només una experiència purament negativa. Viure en el precariat també implica una sensació de llibertat, perquè no pateixes de la falsa autoconsciència del vell proletariat, no trobes la resposta a tenir un lloc de feina estable a llarg termini, a la mateixa fàbrica durant anys... . Aquesta no és la

mentalitat.

Tanmateix, és veritat que molta gent que no es troba en precariat, té por de caure-hi. Aquest és un fenomen extraordinari. Quan vaig publicar el primer llibre sobre el tema, vaig rebre milers de correus electrònics de gent de tot el món, sovint de persones que formen part dels assalariats, però que estan preocupats per poder passar a formar part del precariat, i encara més important, estan preocupats sobretot pels seus fills.

“Abans l’enemic primari del proletariat era el propietari, el cap... Ara l’enemic del precariat és l’Estat”

Afirmes que el precariat ha de lluitar per una carta de drets. A què et refereixes? Per què és tan important la perspectiva de drets?

El 2015 ha estat el 800 aniversari del document fundacional de les democràcies: la Carta Magna, que va ser la primera carta amb un seguit d’exigències feta en nom de les classes emergents contra l’Estat. Els drets sempre han començat com a demandes a l’Estat, no han nascut com drets, sinó que han nascut com exigències. I les exigències reflecteixen les necessitats de la classe emergent. Em vaig dir a mi mateix: si es fes una carta d’exigències feta pel precariat, com seria? I com es diferenciaria de les exigències que hauria fet el proletariat fa 100 anys, en el 700 aniversari de la Carta Magna?

Vaig adonar-me que el desenvolupament de drets al llarg a la història ha estat un ‘revival’ de la Il·lustració: Egalité, Liberté, Fraternité . Sempre ha estat així, en diferents maneres. Així doncs, l’agenda per al precariat hauria de ser la Il·lustració. La primera característica de la Il·lustració és la llibertat, que va ser un dels errors fatals del socialisme del segle XX. Admiro el treball de **Hannah Arendt**, que tenia el concepte meravellós de llibertat associativa, que ella desenvolupava de la llibertat republicana d’**Aristòtil**. Cal reinventar la llibertat republicana des de la perspectiva del precariat, cosa que significa que calen noves formes d’associació, noves formes de solidaritat, actuant en nom del precariat.

Quan penses en la llibertat associativa, el primer de què te n’adones és que l’enemic primari del proletariat era el propietari, el cap... Però per al precariat això ha canviat, ara l’enemic primari és l’Estat, perquè moltes de les coses que afecten el precariat són de l’Estat. Així doncs, les llibertats associatives han de ser institucions que negociïn amb l’Estat. Això és més important que els vells sindicats, que estan enganxats al passat proletari. Calen nous moviments associatius, que seran polítics, socials, de diferents formes.

Vas ser un dels fundadors de la Xarxa Mundial per la Renda Bàsica. Quin paper juga la renda bàsica en aquest conjunt de reivindicacions?

El primer que aprens quan estudies el precariat, és que no milloraràs els estàndards de vida del precariat mitjançant la negociació. No és el principal mecanisme per aconseguir la igualtat. Les negociacions col·lectives, els sindicats... estan esgotats, és segle XX. El sistema de distribució del segle XX està espatllat. Cal veure, doncs, que si cada vegada més diners van a parar a la plutocràcia i les elits, com s’aconsegueix un sistema que redistribueixi la riquesa? La desigualtat de la seguretat a la societat és més gran que la desigualtat d’ingressos. Si estàs en els grups superiors, tens seguretat total, mentre que en el precariat no tens cap tipus de seguretat. El vell sistema del benestar no els ha arribat mai. Sabem que no funciona, així que cal un nou sistema de protecció social, i cal que sigui universal. És la raó per la qual dono suport a la renda bàsica, perquè és l’únic

mecanisme que pot donar seguretat bàsica al precariat, no n'hi ha altres, de camins. Això sí, la renda bàsica només té sentit si forma part d'una estratègia redistributiva, dins d'un paquet de mesures. Si tens la renda bàsica però no has construït la llibertat associativa, el poder s'emportarà els diners. No pots pensar que la renda bàsica és la panacea, sinó una part de l'estratègia.

Realment creus que hi ha l'hegemonia cultural perquè una mesura que ofereix 'quelcom a canvi de res' sigui assumida i desitjada per la gent? La majoria de sindicats i certs sectors de l'esquerra no sembla que ho vegin clar.

La hipocresia d'un sistema que diu que no es pot donar res a canvi de res està sent exposada extraordinàriament. Ens estem adonant que en els nostres sistemes de privilegis, molta de la riquesa no es pot aconseguir a través del treball. És hipòcrita perquè sabem perfectament que un gran nombre de rics obtenen grans ingressos per res. No fan res per merèixer aquests diners. Hi ha una renda bàsica per banquers .

Les bases ètiques o l'argument més potent per explicar el dret a la renda bàsica és que la nostra riquesa i ingressos tenen més a veure amb qualsevol cosa que van fer els nostres ancestres que no pas amb el que hem fet individualment. En un sentit, podem veure la renda bàsica com un dividend social de la riquesa creada pels avantpassats. Si permetes les herències, que la gent rica hereti grans propietats, llavors és perfectament lògic acceptar una renda bàsica per a tothom. Si no, seria lògic bloquejar totes les herències. També hi ha raons instrumentals: les persones que tenen una seguretat bàsica, treballen més i no menys; són més productives, i són més altruistes i solidàries.

“L'esquerra, si vol guanyar avui, hauria de ser la veu del precariat”

Com es pot organitzar políticament la lluita per la carta de drets, per aquestes vides i aquests treballs més lliures? Hi ha exemples de partits, sindicats o altres espais i organitzacions que ho estiguin fent?

Perquè els nous moviments polítics que emergeixen tinguin èxit, han d'estar basats en la classe emergent. La classe emergent a finals del segle XIX era el proletariat i les forces progressistes d'aquell temps havien d'estar amb el proletariat. Avui només podem tenir polítics progressistes si estan basats en el precariat. La gent del precariat tendeix a dir que tots els polítics són terribles, que la política és inútil, però l'any 2011, el precariat va esdevenir un subjecte, es va moure d'una massa de gent que tenien llàstima d'ells mateixos a tenir un sentit d'identitat. Aquest sentiment de reconeixement és un pas essencial. Tenen una identitat col·lectiva. Poden mirar-se els uns als altres i dir: “Jo sóc part del precariat, tots som part del precariat...”. Això és necessari abans d'una reacció col·lectiva i porta a polítiques progressistes.

Des de 2011 tenim tot aquestes moviments polítics emergents: 5 Stelle de Beppe Grillo a Itàlia, aquí hi ha **Podemos**, a molts països estan creixent nous moviments del precariat. Ells han sorgit, han articulats una agenda especialment rellevant per al precariat, més que per altres coses, i han tingut problemes, perquè les contradiccions que porten a estar allà comencen a venir. Beppe Grillo va perdre credibilitat quan va dur a terme economies neoliberals amb polítiques socialdemòcrates, és a dir, populisme. **Syriza** ha tingut la seva crisi aquest any. Podemos sembla que tindrà la mateixa crisi.

En altres paraules, si arriben, cal que es converteixin en respectables. Les classes mitjanes... Les classes mitjanes votaran Podemos? . Cal parlar per al precariat. A Espanya, avui, probablement, el precariat és el 40% del total de la població. Llavors, si Podemos o un moviment del precariat pogués mobilitzar el precariat, guanyaria! No hauria de moderar-se i anar cap al centre, perquè perd la seva

credibilitat de cara al precariat. El precariat diu: Què et passa? Quin és el problema? Si parlés amb ells avui, els diria: heu de ser la veu del precariat, si voleu guanyar.

Afirmes que el precariat podria 'salvar' el proletariat, o la classe treballadora en general, de la seva tendència a la "falsa consciència", que provoca una visió acrítica i servil del treball.

El precariat té al davant un repte enorme arreu. El precariat, en termes marxistes, és l'única classe radical transformadora en la societat d'avui. L'única classe que vol esdevenir suficientment forta per abolir les condicions que defineixen la seva existència. I vol abolir-se a si mateixa. Cap de les altres classes amb què he parlat són radicals. Volen millorar la seva posició, volen més del pastís dels ingressos, però no canviar les estructures. Només la classe que vol abolir les estructures, intuïtivament, és el precariat.

"La crítica que em fan els marxistes a la meua esquerra dient que estic dividint les classes obreres no té sentit"

No es corre el risc de dividir o treure força a la classe obrera?

La crítica que em fan els marxistes a la meua esquerra dient que estic dividint les classes obreres no té sentit. És una classe diferent, amb una consciència diferent, i un rol potencial diferent.

Quins tipus de projectes polítics es poden vincular amb el precariat? Quin risc hi ha si no es creen aquests projectes polítics, quins poden acabar abraçant?

Crec que hi ha un perill real, si no es creen polítiques per al precariat: un estat autoritari i panòptic que es farà cada vegada més fort, en el qual els perdedors, és a dir, molts de nosaltres, estarem cada vegada més discriminats, criminalitzats i sentint que som plebs, peons en una societat. Crec que aquesta distòpia no tindrà lloc, però és una realitat possible. Sóc conscient, però, que estem molt educats i això em fa ser optimista. El sistema educatiu està sent corromput i modificat, és antiprecariat, però hi ha una base de la tradició de la il·lustració entre els artistes, la gent creativa, que té la capacitat de pressionar l'estat panòptic perquè no tingui èxit.

"Part del precariat, i també del proletariat, vota Alba Daurada, o l'UKIP, o l'ultradreta a Holanda. Això em preocupa"

Ens referim a part del precariat que vota partits com 'Alba daurada', a Grècia, o partits similars

Part del precariat, i també del proletariat, vota Alba Daurada, o l'UKIP, o l'ultradreta a Holanda. Això em preocupa. Però la part progressista del precariat no els votaran. Això sí, de moment no han trobat una casa política. Espero que moviments com Podemos tinguin prou coratge per no perdre la veu del precariat. I si la perden, que en surtin d'altres. Jo els diria si els veiés ara que han d'estar pel precariat, que els líders han de sortir de la realitat del precariat, no només de la universitat. Els moviments a Polònia que acaben de sorgir, com Razem, estan més ancorats al precariat del que ho sembla Podemos.

Acabem imaginant... Com visualitzes un tipus de vides més lliures i un tipus de treballs més lliurement escollits que podrien emergir en cas que féssim realitat la carta de drets

que proposes?

El reclam real retrocedeix a l'agradable col·lecció d'imatges que **Karl Marx** va pintar molt breument: "Vull ser un granger al matí, un artista a la tarda i tocar el piano al vespre". Crec que es tracta de ser capaç de controlar la manera en què desenvolupes les teves capacitats, combinant diferents tipus de treball i lleure. Tenint una feina, perquè la societat necessita el treball remunerat, i controlant el desenvolupament d'aquest gran sentit de lleure grec, l'skole. La sensació que ets un participant de l'agora, de la societat, i realitzar-te amb un sentit d'empatia. Cal que recuperem l'empatia, és un concepte clau del meu darrer llibre. Això significa que cal desenvolupar un nou sentit de la democràcia, de la seguretat, de la redistribució, i un nou sentit de com construïm els comuns. Reviure els comuns. És un problema de crear riquesa pública, més que rics privats.

A mi m'agrada l'art, criar vegetals, treballar com economista... Hi ha moltes coses que ens agrada fer, i totes són productives. I reproductives. Tenir cura dels fills és reproductiu. També de la teva mare anciana, de la teva comunitat. És el que ha motivat la gent històricament. Ens retorna a la Carta de Foresta (Forest Charter) del 1217, que parlava del dret dels comuns a la subsistència, el dret de realitzar-se en els comuns. No estic sent utòpic, és possible. Però jo sento que de moment, ens estem movent en la direcció contrària. Aquest és l'error. Les polítiques per al precariat han de donar-li la volta a això.